

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Praha – pól růstu ČR

Evaluace aktivit se zaměřením na žáky s odlišným mateřským jazykem v rámci výzvy č. 54

Prezentace hlavních
závěrů a doporučení

27. dubna 2022

Martina Koutná

**SCHOLA
EMPIRICA**

Kontext a cíle evaluace

Kontext a cíle evaluace

Evaluace aktivit se zaměřením na žáky s odlišným mateřským jazykem v rámci specifického cíle 4.2 Zvýšení kvality vzdělávání prostřednictvím posílení inkluze v multikulturní společnosti OP PPR, 2. etapa - aktivity z výzvy č. 54

- ❖ Realizace projektů: 31. 12. 2020-dosud, řada projektů svou realizaci prodloužila vlivem dopadů pandemie onemocnění covid-19
- ❖ Projekty sestavené pomocí tzv. jednotek
- ❖ Cíl: komplementárně podporovat změny jak vzdělávacích programů s ohledem na proinkluzivitu vzdělávání, tak prostřednictvím odbornosti a schopností pedagogických pracovníků, podporou kroků pro zohledňování a rozvoje individuálních potřeb každého žáka ve vzdělávacím procesu a zvyšování motivace ke studiu a to zejména vytvářením pozitivního školního klimatu s pochopením pro heterogenitu a multikulturalitu.

V rámci SC 4.2 jsou podporovány tři základní typy aktivit:

- 1) Rozvoj podmínek pro inkluzivní vzdělávání formou zavádění principů multikulturní výchovy na školách,
- 2) Posílení komunitní role škol na základě spolupráce vzdělávacích zařízení (předškolních, základních a středních škol) s neziskovým sektorem, kulturními a sportovními institucemi a městskou správou na vzdělávání a jejich zapojení do vzdělávacího procesu a
- 3) Zvyšování kompetencí pedagogických pracovníků, pracovníků organizací působících ve vzdělávání pro inkluzivní, inovativní a kvalitní výuku. Realizace těchto aktivit může mít v projektech různou podobu podpory.

Metodologie a provedená šetření

Složení vzorku

- ❖ 3 MŠ, které realizovaly alespoň jednu z aktivit: dvojjazyčný asistent, kurzy českého jazyka, stáže pedagogů
- ❖ 6 ZŠ:
 - 3 z nich realizovaly alespoň jednu z těchto aktivit: doučování, dvojjazyčný asistent a kurzy českého jazyka
 - 3 z nich realizovaly stáže pedagogů

	Hlavní (primární) intervence	Škola (žadatel)	Doučování	Dvojjazyčný asistent	Kurzy ČJ	Stáže pedagogů
MŠ	dvojjazyčný asistent	Mateřská škola Atomík s.r.o.		ano		
MŠ	dvojjazyčný asistent	Mateřská škola, Praha 5-Košíře, Podbělohorská 2185, příspěvková organizace		ano		ano
MŠ	kurzy ČJ	Fakultní mateřská škola při Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy, Praha 7, Na Výšinách 3		ano	ano	ano
ZŠ	doučování	Základní škola, Praha 10-Hostivař, Kozinova 1000	ano	ano		
ZŠ	dvojjazyčný asistent	Základní škola Square s.r.o.		ano		
ZŠ	kurzy ČJ	Základní škola T. G. Masaryka Praha 7, Ortenovo náměstí 34	ano	ano	ano	ano
ZŠ	stáže pedagogů	Základní škola Duhovka S.r.o.		ano		ano
ZŠ	stáže pedagogů	Základní škola s rozšířenou výukou jazyků, Praha 13, Bronzová 2027			ano	ano
ZŠ	stáže pedagogů	Základní škola Praha 5 - Řeporyje	ano	ano		ano

Evaluační metody a sesbíraná data

Metody:

- Desk research
- Polostrukturované rozhovory s rodiči a pedagogy
- Fokusní skupiny
- Dotazníkové šetření
- Případové studie
- Statistické a matematické techniky
- Analýza intervenční logiky - Teorie změny
- Metoda syntézy

Data:

- focus groups a individuální rozhovory (celkem 15) s pedagogickými pracovníky (10) a rodiči žáků s OMJ (5)
- dotazníky pro rodiče: 12 dotazníků od rodičů žáků s OMJ ze 3 škol
- dotazník pro ředitele a pedagog. pracovníky škol zaměřený na obecné učitelské kompetence, vnímání profesního seberozvoje a kompetencí k výuce v multikulturním prostředí vycházející ze standardizovaného nástroje TALIS 2018
- měření dětí a žáků s OMJ pomocí 2 subškál nástroje Strengths and Difficulties Questionnaire

Evaluační otázky

EO2 Došlo díky podpořeným aktivitám ke zlepšení studijních výsledků žáků s OMJ?

EO3 Jakým způsobem ovlivnily hodnocené intervence život dětí a žáků s OMJ?

EO4 Jaký mělo začleňování žáků s OMJ nepřímý dopad na další osoby (žáky bez OMJ, rodiče žáků s OMJ, pedagogy)?

EO5 Jak se změnily kompetence pedagogů díky absolvování stáže?

EO6 Jak se změnilo sociální klima ve třídách z hlediska postojů a chování žáků ve vztahu k žákům s OMJ?

Hlavní zjištění

EO 2: Došlo díky podpořeným aktivitám ke zlepšení studijních výsledků žáků s OMJ?

- ❖ Pedagogové (v desítkách) intuitivně vnímali zlepšení akademických úspěchů žáků včetně známek.
- ❖ Rodiče dětí s OMJ (jednotky) vnímali zlepšení svých dětí nejen v ČJ, ale v souvislosti zejména s **doučováním** i v dalším probíraném učivu.
 - Rodiče vítají pomoc s vypracováním domácích úkolů během doučování. Kvůli jazykové bariéře nejsou schopni svým dětem s přípravami do školy efektivně pomoci.
- ❖ **Znalost českého jazyka** je pro žáky klíčovou dovedností pro další úspěšné vzdělávání.

EO 3: Jakým způsobem ovlivnily hodnocené intervence život dětí a žáků s OMJ?

Oblasti vlivu intervencí na život dětí s OMJ:

- ❖ vytvářejí ve škole **přívětivější a bezpečnější prostředí** (dítěti je věnována individualizovaná péče a díky tomu se lépe orientuje v tom, co se od něj ve škole čeká),
- ❖ vedou k **rychlejšímu aktivnímu zapojení do výuky** (poskytovaná podpora má vliv na rychlejší osvojování učiva a schopnost držet krok ve vzdělávání s ostatními dětmi a dosahovat požadovaných výsledků ve vzdělávání),
- ❖ usnadňují **začlenění dítěte do třídního kolektivu** (umožňují v krátkém čase začít navazovat přátelské vztahy se spolužáky).

EO 4: Jaký mělo začleňování žáků s OMJ nepřímý dopad na další osoby (žáky bez OMJ, rodiče žáků s OMJ, pedagogy)?

Oblasti vlivu na další osoby:

- ❖ odlehčení zátěže pedagogů,
- ❖ rozvoj cizího jazyka u žáků bez OMJ,
- ❖ usnadnění a zlepšení komunikace mezi školou a rodiči,
- ❖ rozvoj aktivit pro děti s OMJ nad rámec projektu,
- ❖ větší prostor pro získávání informací o vzdělávání dětí s OMJ a seberozvoj dvojjazyčných asistentů.

EO 5: Jak se změnily kompetence pedagogů díky absolvování stáže?

- ❖ Přímý dopad nebyl vnímán.
- ❖ Stáže byly dle hodnocení pedagogů velmi inspirativní a motivující.

Efektivní prvky výuky podle pedagogů: práce s důvěrou a pocitem bezpečí dětí s OMJ, citlivější práce se skupinou, budování respektujícího prostředí školy a třídního kolektivu, individuální přístup k dětem s OMJ a názornost výuky.

- ❖ Stáže přinesly spíše inspirace v přístupu k žákům na obecné úrovni, možnost sebereflexe.

EO 6: Jak se změnilo sociální klima ve třídách z hlediska postojů a chování žáků ve vztahu k žákům s OMJ?

- ❖ Během sledovaného období pedagogové nevnímají posun/změnu v sociálním klimatu ve třídách.
 - školy, které aktivně pracují na **vstřícném** a dobrém klimatu školy a tříd jsou úspěšné v začleňování dětí s OMJ do třídních kolektivů.
- ❖ Klíčová role v nastavení klimatu třídy - osoba pedagoga a také dvojjazyčného asistenta.
 - otevřenost a pozitivní přístup, respektující prostředí
 - potřeba nastavit práci dvojjazyčného asistenta tak, aby ho všechny děti vnímali jako asistenta pro kohokoliv ve třídě, kdo potřebuje pomoci -> aby se dítě s OMJ necítilo jako “jiné”
- ❖ Rodiče si všímají pozitivního přijetí svých dětí - psychická pohoda jako jedno z nejdůležitějších kritérií školní úspěšnosti.
- ❖ Děti žádnou odlišnost na žácích s OMJ nepozorují - kritérium dobrého klimatu školy.

Další zjištění

Konkrétní formy či aktivity podpory žáků s OMJ:

obecně to, co děti bavilo:

- pohádky, básničky s obrázky, písničky, malované čtení, čtení s porozuměním
- pracovní listy, karty s obrázky předmětů (KIKUS karty), rituály
- online výukové aplikace
- dramatické hry
- projektová výuka
- propojování slov a pohybu
- časopis Kamarád
- Kimova hra apod.

Metody práce:

- opakování (písniček, básniček, slov...)
- názornost (obrázky, předměty, předvádění, využití tabletu či interaktivní tabule)
- zjednodušování (jednoduché věty, ukazování)
- individuální práce (více prostoru a pozornosti, ztráta ostychu, osobní vazba)
- hravá forma
- bezpečné prostředí (začleňování do kolektivu, vstřícnost)
- překládání (rodný jazyk dítěte, online překladače) v krizových situacích

Další zjištění

- ❖ nastavení jednotek:
 - pozitivum: tematické zaměření, dvojjazyční asistenti a prostředky na doučování (výuka češtiny jako sekundárního jazyka v ČR víceméně nahodile a běžná výuka pro rodilé mluvčí dětem s OMJ nestačí)
 - pozitivum: možnost vybírání z hotových jednotek a aktivita zahraničních stáží, kdy již nebylo potřeba tolik doplňkových aktivit, které jsou dle vedení škol náročné na vykazování
 - negativum: administrativní zátěž
 - doporučení: časová dotace v rámci intervence kurzy ČJ by měla zohledňovat individuální náročnost studia ČJ podle mateřského jazyka dítěte
- ❖ Zvýšená pozornost tématu
 - Respondenti z řad pedagogů deklarovali zvýšené uvědomění potřeby speciálního přístupu k dětem s OMJ, děti začaly být vnímavější k různorodosti.

Doporučení

Doporučení 1: Systémovost přístupu k podpoře dětí s OMJ

❖ Vytvoření systémové podpory dětí s OMJ

- Ať už z hlediska financí, metodiky či koordinačních mechanismů na úrovni MŠMT, krajů, i jednotlivých škol
- Volají po něm sami lidé z terénu.

❖ Asistent ve třídě

- Má pozitivní vliv i na celkovou atmosféru tím, že se práce s dětmi rozkládá na dvě osoby.
- Pravděpodobně by se nutně nemuselo jednat o dvojjazyčného asistenta, ale o asistenta pedagoga, který pedagogovi pomáhá ve třídě tam, kde pedagog a třída potřebují více péče a odlehčení jak pro celkovou atmosféru a pocit pohody a bezpečí, tak v důsledku i pro kvalitu výuky a jejich výsledků.

Doporučení 2: Metodická podpora pedagogů

- ❖ Metodika vhodného postupu práce s dětmi s OMJ
 - Poskytla by pedagogům vodítko, jak je vhodné postupovat, které aktivity dětem pomáhají v podpoře jak jazykových kompetencí, tak podpoře jejich sebevědomí, začlenění do kolektivu a většinové kultury.
- ❖ Teoretické a praktické vzdělávání pedagogů
- ❖ Výcvik v kulturní senzitivě, na základě sebereflexe pracovali se stereotypizací a vlastní všímavosti k nerovnostem a odlišnostem (viz teorie změny)
- ❖ Sledování a vyhodnocování kvality a věrnosti při implementaci intervencí, tzv. fidelity, v podobě např. checklistů. Posouzení fidelity je nezbytné pro odlišení účinku samotné intervence od účinku řádného provedení této intervence. (viz teorie změny)

Doporučení 3: Nevyčleňovat děti s OMJ

- ❖ Separování žáků s OMJ je nevhodnou praktikou v oblasti sociálních vztahů, která může vést k izolaci menšin od ostatních dětí (viz teorie změny).
- ❖ Potvrzují to i pedagogové zde: snaží se pracovat s celou třídou jako s jedním kolektivem a poskytovat individuální podporu žáků s OMJ v rámci třídy.
- ❖ Podpora diverzity má pozitivní dopad na žáky.
- ❖ Ošetřit praktické provedení individuální podpory
 - Sama o sobě má řadu pozitivních dopadů jako je pocit bezpečí a důvěry, ztráta ostychu, zvýšení sebevědomí.
 - Nicméně s ohledem na sociální vztahy v kolektivu je velmi důležité dávat pozor na praktické provedení.
 - Situaci je třeba vhodně ošetřit, aby doučování nebylo vnímáno jako aktivita pro ty, kteří „nezvládají“, a především pracovat s kolektivem na inkluzi jako takové.

Doporučení 4: Evaluační design

- ❖ Pro možnost kauzálního vyhodnocování dopadů intervencí doporučujeme současně s přípravou intervencí či výzev připravit evaluační design, který by umožnil alespoň pre a post měření v dostatečně robustní intervenční a kontrolní skupině.

**Diskuze
doporučení**

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Praha – pól růstu ČR

DĚKUJEME ZA POZORNOST

Martina Koutná

koutna@scholaempirica.org

Jan Laštovka

jan.lastovka@instrategy.cz

SCHOLA
EMPIRICA